

L. d'Aversó distingeix entre «*serva* per lo fruit» i «*serva* per *servar*» (Torcmany, 522.3, 4); «*server*, arbre conegut: sorbus; *serva* la fruita d'él: sorbum», Busa-N. (E-VIII-3.28), «duas bellistes de fust --- ab streps e claus stanyats, --- ab benyal de la Ciutat; après les nous, cubertes de *serbes* pintades; al dòs, de alguns bestiols, corones, senyals reyal e de la Ciutat ---» en un inv. barceloní de 1452-3, *Ardits* II, 168; «*serves*: sorbum», OPou (*ThPu*, 62); i en els lèxics posteriors, *AlcM* en dóna encara una cita de fi S. XV i tres dels Ss. XVIII-XIX. D'altres d'antigues es dedueixen del nom de l'arbre.

Continua essent d'ús general i quasi sense variants: *sérbas* cat central [c. 1925 ---]; cat. occ. «--- freix, *sérba*, mójša ---» Boí [1968 ---], *sérba* també a Vall Ferrera i Alt Urgellet (Tor, 1932, Arcavell 1936); *serva* mall. (a Alaró recullo la dita proverbial «a mal de cagar, no hi valen *sérvs...*», 1963), eiv. (amb definició inexacta «*serva*: acerola», PzCabr), men: «aubarcòcs / de pinyol dolç, n'hi haurà pocs; / emperò moltes maçanes; / *serves*, codonys i magranes, / a trompons / --- / faves tendres, / per menjar tots es dividres / de Carnal» (Camps Merc., *Folk* I, 166) I estic segur d'haver-ho sentit a dir a molts altres llocs del Princ. i del P. Val. (Carlet, segons J. G. M., 1935), com es dedueix així mateix de les cites que dono (DERIV.) del nom de la *servera*.

Només en els parlars rossellonesos hi ha una variant diferent, que Alart —en l'*InuLC*— posa com a *selva*, oposant-la a la cita de *serva* en el Busa-N, i afegint-hi una dada antiga del nom de l'arbre, en un doc dels Aspres: «peciam terre al holm, aliam al *selver* ---» (a. 1365, a Glorianes). Bé podria ser que aquesta *l* sigui deguda a dissimilació davant la -r, en el nom de l'arbre: precisament la cita de Glorianes prova que en ross., i ja des de l'E. Mj, el de l'arbre té la terminació masculina (mentre que hi ha quasi pertot *servera* en femení), no hi ha dubte que la -r final era encara ben sensible pertot en el S. XIV; i, en posició implosiva, la -r és molt més forta que una -r intervocàlica, per tant en tals condicions (d'acord amb la llei i fórmules de Grammont) es dissimila la primera (més forta també la del sufix, essent la de tots els noms d'arbre), mentre que en *servera* hi havia equilibri de forces i no sorprèn que no hi hagués cap dissimilació, no havent-hi raó dissimilatòria en el nom de la fruita.

Del nom d'aquesta l'única forma ross. que tinc anotada, no és ben bé la d'Alart, terminació almenys: a Vilamulaca *sélbi*, que m'expliquen, a causa del nom de partideta El *selbié*: «li ve d'un arbre que fa *sélbis*» (1960); en el parlar fronterer de Vingrau (encara Rosselló, però ja occitànic més que cat.): *la sélbies*, i l'arbre *lu salbiés*; i a Clairà (Salanca), *sélbi*, si bé aquí em semblà entendre (?) que era el nom de l'arbre: com que sembla que, no sols a Vingrau, sinó pertot deu ser femení hem d'interpretar-ho pertot com *sélvia* amb la normal reducció rossellonesa de *ɛa > ɛi*; *sélvia* pron. *sélbi* és també la forma ross. de Grandó (*Misc Fabra*, 202). Aquesta variant amb -l. seria avui també la de Menorca, segons les pron. d'*AlcM* (per més que

Camps Merc. no ho posi així), la forma a l'Alguer és indiferent perquè allí tota *r* implosiva es canvia en *l*.

Quant al timbre hem de desmentir l'afirmació d'*AlcM* que tingui *é* oberta en català or.: el que jo he sentit sempre és amb *ê*, no sols en cat. or. (ja se sap que el ross. no distingeix *é* de *ê*) sinó que a Mallorca el que tinc anotat a Alaró és *sérvas* amb tançada; tot això ens fa perdre la fe en l'afirmació d'*AlcM* que es pronuncii *sérvà* a Mall. i *sélva/sélva* a Menorca: ¿no hauran estat víctimes aquests col·legues d'una confusió amb el timbre de *selva* 'bosquíria' i de la vila de *Selva*?¹

Convé distingir entre la servera pròpiament dita o *Sorbus domestica*, i la silvestre o *Sorbus aucuparia* (també dita en català *moixera de la guilla*), cosa que no sempre s'ha tingut en compte. La serva no es pot menjar més que quan ja comença de podrir-se: car de verda té tan mal gust que, segons una creença popular, bastaria menjar-ne set de seguides sense playe's per canviar de sexe! (Rolland); «esser com les *serveres*, que amb una ja basta: esser una cosa poc agradable» (*AlcM*). En cast. és *serba* (no pas *sorba* com han posat alguns estrangers), ben documentat des de Nebrixa (no està comprovada la forma hapax *sierva* d'una mala ed. de Berceo: «más que la *sierva* cruda, que es un mal manjar»), però n'hi ha bastants testimonis de botànics i de literats des dels Ss. XVI i XVII (Colmeiro, *Enum* II, 376-7), tots unànimement en la forma *serba*.

Que *serva* prové del ll. *SORBUM*, nom del mateix fruit, o més aviat del seu plural *SORBA*, sembla bastant convincent, majorment quan és nom que s'ha conservat normalment a les altres llengües romàniques en general: it. *sorbo*, fr. *sorbe*, oc. *sorba*, port. *sorva*. I així degué ser, almenys en part, en mossàrab, com sigui que el botànic anònim sevillà de c. 1100 cita *šyrbas* com a nom del *zarúr* o sigui les atzeroles o l'atzeroler, en el romanç de «la Frontera» (Asín, p. 289, sembla que vulgui dir la Manxa o Castella la Nova, car de les terres catalanes sol dir-ne «la Frontera superior»); no manca fins i tot alguna forma d'aquest tipus en domini castellà car hi ha una forma dialectal *zurba* (citada ja per Cabrera, princ. S. XIX, i avui usada a Villarcayo segons GaDiego), també a la Rioja, a la vall abans basca d'Ojacastró (*R. D. T. P.* X, 330) i anàlogues a la Montaña castellana (*suervo* a Liébana, *surbo* i *sorbuto* a d'altres valls: GaLomas). I d'allà o del Bearn degué passar al basc: en plural *sorboac* «cormas» en el Lapurdí, segons Pouvreau, Mitx, *BSVAP* XIII, 496; de tota manera predomina àmpliament *serba* en el domini castellà, i amb una variant *jerba*, segons GaDiego (*RFE* III, 307-8), a les prov. de Santander, Palència, Burgos i Sòria.

Mentre el català fou lletra closa per als romanistes es cregué que no hi havia problema fonètic, com sigui que el cast. diftonga la o en *ue*, i després, de vegades, la redueix a *e*: és el que creien en aquest cas Diez (*Wb.*, 487) i fins potser M-Lübke (*REW*, 8095), car és clar que la o d'aquest mot llatí devia ser breu, tenint en compte la o oberta de l'it. *sorbo* m, i el prov. mod. *sorbo* f. i el fr. *sorbe*, que en els parlars dels